

УДК 379.85:908:37

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-1-85-92>

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF STUDYING REGIONAL STUDIES BY STUDENTS IN TOURISM SPECIALIST TRAINING

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ КРАЇНОЗНАВСТВА ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Anna NOVIKOVA,

Candidate of Agricultural Sciences,
Senior Lecturer at the Department of
Tourism,
Sumy National Agrarian University
160, H. Kondratieva Str., Sumy,
40021, Ukraine

Анна НОВІКОВА,

кандидат сільськогосподарських
наук, старший викладач кафедри
туризму,
Сумський національний аграрний
університет
вул. Г. Кондратьєва, 160, м. Суми,
40021, Україна

anovikova1208@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1515-5593>

ABSTRACT

The article is devoted to a comprehensive study of the theoretical, methodological, and practical aspects of teaching tourism area studies in higher education, which is considered a cornerstone in the training of highly qualified specialists for the dynamically changing and globalized tourism industry. It examines the current challenges facing the higher education system in the field of tourism, namely: the rapid change of tourism trends, the increase in information flow, the need for an interdisciplinary approach to education, the development of digital technologies and their impact on the formation of the tourism product, as well as the growing responsibility of the tourism industry to society and the environment. The structure of area studies competencies, which is a key element in the training of competitive specialists for the tourism industry, is characterized in detail. This structure includes a wide range of knowledge (geographical, historical, cultural, socio-economic, linguistic), as well as practical skills (analytical, communicative, organizational, technological, research). Special emphasis is placed on the development of skills to analyze tourism information, assess the tourism potential of regions, develop tourism products, organize excursions, and provide quality tourism services. Innovative methodological approaches to teaching tourism area studies are proposed, which ensure the active involvement of students in the educational process and develop their practical skills. In particular, problem-based learning, case studies, project-based learning, and simulation modeling are considered as effective tools for the formation of professional competencies. Three models of organizing the educational process are presented: modular, regional, and thematic, which should ensure the flexibility and effectiveness of the educational trajectory. A comprehensive system of criteria and indicators for evaluating the effectiveness of learning is developed, which covers a comprehensive assessment of theoretical training, practical skills, the level of formation of professional competencies (intercultural, communicative, organizational), and personal qualities of students (responsibility, initiative, creativity).

Key words: area studies, education, teaching, competencies, evaluation.

Вступ. У сучасному світі, що характеризується глобалізацією та інтенсивним розвитком міжнародних зв'язків у всіх сферах людської діяльності, роль туризму стає все більш значущою. Туризм впливає на економіку, культуру та соціальну сферу країн, визначаючи потреби у кваліфікованих фахівцях, здатних ефективно працювати у сфері міжнародного туризму. Важливою складовою професійної підготовки таких фахівців є туристичне країнознавство, яке формує знання про різноманітні туристичні ресурси, культурні особливості та соціально-економічні умови різних країн. Воно є тим фундаментом, на якому будується вміння орієнтуватися в багатогранному світі туризму, розробляти туристичні продукти, організовувати експерсії, надавати якісний туристичний сервіс.

Однак, існують виклики, пов'язані з вивченням туристичного країнознавства у вищій школі. Необхідність інтеграції теоретичних знань з практичними навичками, застосування сучасних педагогічних методик, врахування динамічних змін у туристичній сфері, глобальних трендів, таких як сталий туризм, цифровізація, персоналізація, а також вплив геополітичних подій, екологічних змін та соціальних тенденцій, ставлять перед освітніми закладами складні завдання. Існує потреба в розробці ефективних навчальних програм і методик, які забезпечать якісну підготовку фахівців, здатних орієнтуватися у складній та різноманітній туристичній географії світу, розуміти культурні контексти, передбачати потреби сучасного туриста та відповідати на виклики майбутнього.

Дослідження у галузі країнознавства охоплюють широкий спектр проблем, пов'язаних з теорією, методологією та практикою вивчення туристичних регіонів світу. Вони включають аналіз туристичних ресурсів, культурних особливостей, соціально-економічних умов, інфраструктури, туристичних продуктів та ринків, туристичних потоків та впливу туризму на різні аспекти життя країн і регіонів.

Праці Бейдика О.О. присвячені теоретичним основам туризмології, класифікації туристичних ресурсів та аналізу рекреаційно-пізнавального туризму, що є важливою передумовою для країнознавчих досліджень. Він розробляє концептуальні рамки для розуміння туризму як складної соціально-економічної системи, досліджує взаємозв'язки між різними видами туризму та факторами, що впливають на їх розвиток. Роботи Любіцевої О.О. розглядають географію туризму, зокрема регіональні аспекти розвитку туризму та формування туристичних ринків. Її дослідження зосереджені на аналізі просторової організації туризму, регіональних відмінностей у розвитку туризму, формування туристичних дестинацій та конкурентоспроможності туристичних ринків. Ковальчук І.П. досліджує питання регіонального туризму, розробляє методичні підходи до вивчення туризму в окремих країнах і регіонах. Він акцентує увагу на регіональних особливостях розвитку туризму, культурних від-

мінностях та впливі місцевих факторів на туристичну діяльність. Малиновський П.В. присвячує увагу теоретичним і практичним проблемам географії туризму, регіональному аналізу та картографічному моделюванню туристичних об'єктів. Його дослідження спрямовані на розробку методологічних засад регіонального аналізу туризму, використання картографічних методів для візуалізації та аналізу туристичної інформації, а також застосування геоінформаційних систем (ГІС) для управління та планування туристичної діяльності.

Водночас, дослідження Скрипченко І.Т. наголошують на необхідності застосування інноваційних технологій в процесі підготовки майбутніх фахівців з туризму, зокрема у вивченні туристичного країнознавства. Вона підкреслює важливість інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, розробки інтерактивних навчальних матеріалів, використання онлайн-платформ та мобільних додатків для навчання студентів, а також застосування технологій віртуальної та доповненої реальності для створення віртуальних екскурсій та візуалізації туристичних об'єктів. Аналіз цих та інших публікацій показує, що хоча дослідження в галузі туристичного країнознавства є досить розгалуженими, все ще існують прогалини, які потребують уваги дослідників.

Методи та методики досліджень. У дослідженні застосовувався аналітичний метод, який дозволив провести детальний аналіз наукових праць відомих дослідників у галузі туристичного країнознавства.

Також застосовувався системний підхід при розгляді туристичного країнознавства як комплексної системи, що поєднує знання з різних дисциплін, включаючи географію, історію, культурологію, соціологію, економіку, маркетинг тощо. Міждисциплінарний підхід дозволив дослідити туристичне країнознавство на перетині різних наукових дисциплін, що допомогло сформувати цілісне уявлення про предмет дослідження. У статті також використовувалася структурно-функціональний аналіз, завдяки якому визначено структурні компоненти країнознавчих компетентностей, такі як знання, навички, вміння та ставлення, а також їхні функціональні взаємозв'язки. Компаративний метод використовувався для порівняння різних моделей навчання туристичного країнознавства – модульної, регіональної та тематичної, аналізуючи їхні переваги та особливості застосування. У контексті педагогічного дослідження було описано різні методичні підходи до викладання туристичного країнознавства, включаючи проблемне навчання, кейс-методи, проектну діяльність та імітаційне моделювання. Критеріальний підхід дозволив визначити критерії та показники оцінювання ефективності навчання туристичного країнознавства. Прогностичний метод був застосований для окреслення перспектив подальших досліджень, зокрема пов'язаних з розробкою інтерактивних матеріалів та застосуванням інноваційних

технологій. Метод теоретичного узагальнення дозволив на основі проаналізованих джерел та власних міркувань сформулювати узагальнені висновки щодо теоретичних засад туристичного країнознавства. Комплексний підхід забезпечив врахування різноманітних аспектів туристичного країнознавства та підготовки фахівців у цій галузі, включаючи теоретичні, методологічні та практичні питання.

Методика дослідження базується на послідовному застосуванні зазначених методів: від аналізу наукової літератури та виявлення проблематики до розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення навчального процесу та окреслення перспектив подальших досліджень.

Результати та дискусії. Туристичне країнознавство, міждисциплінарна галузь знань, що вивчає туристичні ресурси, культурні особливості, соціально-економічні умови та політичну ситуацію країн і регіонів світу з метою підготовки фахівців для ефективної організації туристичної діяльності, є комплексною наукою, яка поєднує знання з географії, історії, культурології, соціології, економіки, маркетингу та інших дисциплін [1; 3]. Ця галузь не обмежується лише описом туристичних об'єктів, але й передбачає аналіз закономірностей їх формування, розвитку та функціонування в контексті певних країн [6; 7]. Враховуючи вплив глобальних процесів, таких як глобалізація, міграція, зміна клімату, пандемії, на розвиток міжнародного туризму та його відображення у навчальному процесі [5; 8]. Об'єктом вивчення туристичного країнознавства є туристичні ресурси, туристична інфраструктура та туристичний продукт конкретної країни або регіону, що включає природні, історичні, культурні, соціальні, економічні та політичні ресурси, які можуть бути використані для розвитку туризму [4; 8]. Предметом вивчення є закономірності формування та розвитку туристичної діяльності в різних країнах і регіонах, а також вплив туризму на економіку, культуру та довкілля в контексті екологізації туристичної діяльності, що передбачає аналіз факторів, які впливають на розвиток туризму в різних країнах, визначення проблем та перспектив розвитку туризму, а також розробку стратегій для його сталого розвитку [2; 3].

Важливою складовою професійної діяльності у сфері туризму є країнознавчі компетентності, які розглядаються як інтегровані знання, навички, вміння та ставлення. До них належать географічні знання про положення, природу, клімат, ландшафти, флору та фауну; історичні та культурні знання про історію, культуру, традиції, звичаї, мистецтво, релігію, кухню; соціально-економічні знання про устрій, політику, економічний розвиток, населення, інфраструктуру; туристичні знання про ресурси, інфраструктуру, продукти, послуги, ринки та потоки [9; 10]. Також до них відносяться аналітичні навички для аналізу інформації та оцінки потенціалу; комунікативні навички для спілкування з представни-

ками різних культур та представлення продуктів; організаторські навички для планування подорожей та надання послуг; технологічні навички для використання сучасних інструментів, включно з онлайн-платформами, ГІС та соціальними мережами [3; 4]. Окрім знань та навичок, важливими є вміння працювати з інформаційними джерелами, використовувати інформаційні технології, працювати в команді, а також ставлення, що включає міжкультурну компетентність, критичне мислення та екологічну свідомість. Формування країнознавчих компетентностей передбачає засвоєння теорії, розвиток практичних навичок аналізу туристичної інформації, вміння працювати з джерелами та формування міжкультурної компетентності й критичного мислення.

Ефективними методичними підходами є проблемне навчання, кейс-методи, проектна діяльність, імітаційне моделювання, застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Тому розглянемо окремо кожен з них:

1) проблемне навчання: здобувачі освіти стикаються з реальними проблемами та викликами, з якими можуть зіткнутися у своїй професійній діяльності, і шукають шляхи їх вирішення, застосовуючи отримані знання та навички;

2) кейс-методи: здобувачі освіти аналізують конкретні ситуації, пов'язані з організацією туристичної діяльності в різних країнах і регіонах, і розробляють стратегії для вирішення проблем, представлених у цих ситуаціях;

3) проектна діяльність: студенти працюють над індивідуальними або груповими проектами, пов'язаними з розробкою туристичних продуктів, маршрутів, екскурсій для конкретних країн і регіонів;

4) імітаційне моделювання: студенти беруть участь у рольових іграх та симуляціях, що відтворюють реальні професійні ситуації, в яких вони повинні застосовувати свої знання та навички.

Зараз існує декілька моделей навчання туристичного країнознавства:

1. Модульна модель: передбачає організацію навчального процесу на основі окремих навчальних модулів, кожен з яких присвячений конкретній країні або регіону. Це дозволяє студентам поглиблено вивчати туристичні ресурси, культурні особливості та соціально-економічні умови окремих країн і регіонів;

2. Регіональна модель: передбачає організацію навчального процесу за географічними регіонами світу, що дозволяє поглиблено вивчати туристичні ресурси та особливості кожної групи країн. Це сприяє формуванню у студентів системного погляду на розвиток туризму в різних регіонах світу;

3. Тематична модель: передбачає вивчення туристичного країнознавства за тематичними блоками, наприклад, «Культурно-історичний

туризм», «Екологічний туризм», «Діловий туризм» тощо. Це дозволяє здобувачам освіти спеціалізуватися на конкретних видах туризму та поглиблено вивчати країни і регіони з точки зору їх розвитку.

Критеріями оцінювання ефективності навчання є рівень засвоєння теоретичних знань, ступінь сформованості практичних навичок, розвиток міжкультурної компетентності та критичного мислення. Показниками оцінювання можуть бути результати тестування, проектних робіт, презентацій, аналіз портфоліо та результати практичної діяльності. Важливо використовувати різноманітні методи оцінювання для об'єктивної картини досягнень [2; 5].

Висновки. Проведене дослідження підкреслює важливість туристичного країнознавства у професійній підготовці фахівців. Розроблені засади та методичні підходи можуть бути використані для вдосконалення навчальних програм і методик. Запропоновані моделі дозволяють організувати ефективний навчальний процес з використанням сучасних технологій, а визначені критерії та показники використовуються для оцінки рівня сформованості країнознавчих компетентностей. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою інтерактивних матеріалів, застосуванням віртуальної та доповненої реальності, використанням онлайн-платформ для організації дистанційного навчання туристичного країнознавства, що включає розробку віртуальних екскурсій, створення інтерактивних 3D-моделей, мобільних додатків, а також використання онлайн-платформ для дистанційного навчання, онлайн-тестування та онлайн-співпраці.

Література

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2001. 395 с.
2. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
3. Ковальчук І. П. Туристичне країнознавство: регіональний вимір. Київ: Знання, 2015. 285 с.
4. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг: геопросторові аспекти. Київ: Альтерпрес, 2002. 436 с.
5. Скрипченко І. Т. Інноваційні технології в туристичній освіті. Київ : Освіта, 2019. 264 с.
6. Gretzel U., Mazanec J. A. Innovative technologies in tourism: Artificial intelligence, big data, and beyond. *Tourism Review*. 2022. Vol. 77, № 4. P. 759–774. DOI: 10.1108/TR-09-2021-0418.
7. Presenza A., Camillo A., Splendiani S. Digital transformation and innovation in tourism: Challenges and opportunities for destination management. *Journal of Tourism Futures*. 2021. Vol. 7, № 2. P. 145–160. DOI: 10.1108/JTF-09-2020-0161.
8. Femenia-Serra F., Neuhofer B. Digital tourism entrepreneurship: A systematic literature review of technology-driven innovation in tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 2022. Vol. 34, № 6. P. 2127–2153. DOI: 10.1108/IJCHM-09-2021-1156.

9. Egger R., Gálvez-Rodríguez M. D. M. Artificial intelligence and tourism: Critical insights and future perspectives. *Information Technology & Tourism*. 2021. Vol. 23, № 3. P. 427–445. DOI: 10.1007/s40558-021-00209-1.

10. Sigala M. Tourism and COVID-19 pandemic: Creating transformative research frameworks for future tourism management and marketing. *Journal of Travel Research*. 2022. Vol. 61, № 6. P. 1131–1146. DOI: 10.1177/00472875211041610.

References

1. Beidyk, O. O. (2001). Rekreatsiino-turystski resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu [Recreational and tourist resources of Ukraine: Methodology and method of analysis]. Kyiv: VPC "Kyiv University" [in Ukrainian].

2. Holovenkin, V. P. (2019). Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of higher education]. KPI im. Ihoria Sikorskoho. [in Ukrainian].

3. Kovalchuk, I. P. (2015). Turystychnе krainoznavstvo: rehionalnyi vymir [Tourism regional studies: Regional dimension]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

4. Liubitseva, O. O. (2002). Rynok turystychnykh posluh: heoprostorovi aspekty [Tourism services market: Geospatial aspects]. Kyiv: Alterpress [in Ukrainian].

5. Skrypchenko, I. T. (2019). Innovatsiini tekhnolohii v turystychnii osviti [Innovative technologies in tourism education]. Kyiv: Osvita [in Ukrainian].

6. Gretzel, U., & Mazanec, J. A. (2022). Innovative technologies in tourism: Artificial intelligence, big data, and beyond. *Tourism Review*, 77(4), 759–774. DOI: 10.1108/TR-09-2021-0418

7. Presenza, A., Camillo, A., & Splendiani, S. (2021). Digital transformation and innovation in tourism: Challenges and opportunities for destination management. *Journal of Tourism Futures*, 7 (2), 145–160. DOI: 10.1108/JTF-09-2020-0161

8. Femenia-Serra, F., & Neuhofer, B. (2022). Digital tourism entrepreneurship: A systematic literature review of technology-driven innovation in tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34 (6), 2127–2153. DOI: 10.1108/IJCHM-09-2021-1156

9. Egger, R., & Gálvez-Rodríguez, M. D. M. (2021). Artificial intelligence and tourism: Critical insights and future perspectives. *Information Technology & Tourism*, 23 (3), 427–445. DOI: 10.1007/s40558-021-00209-1

10. Sigala, M. (2022). Tourism and COVID-19 pandemic: Creating transformative research frameworks for future tourism management and marketing. *Journal of Travel Research*, 61 (6), 1131–1146. DOI: 10.1177/00472875211041610.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена комплексному дослідженню теоретичних, методологічних та практичних аспектів вивчення туристичного країнознавства у вищій освіті, яке розглядається як наріжний камінь у процесі підготовки висококваліфікованих фахівців для динамічно змінюваної та глобалізованої туристичної індустрії.

Розглянуто актуальні виклики, що постають перед системою вищої освіти у сфері туризму, а саме: швидка зміна туристичних трендів, збільшення інформаційного потоку, потреба в міждисциплінарному підході до навчання, розвиток цифрових технологій та їх вплив на формування туристичного продукту, а також зростаюча відповідальність туристичної галузі перед суспільством та навколишнім середовищем.

Детально охарактеризовано структуру країнознавчих компетентностей, що є ключовим елементом підготовки конкурентоспроможних фахівців для туристич-

ної індустрії. Ця структура включає широкий спектр знань (географічних, історичних, культурних, соціально-економічних, мовних), а також практичних навичок (аналітичних, комунікативних, організаційних, технологічних, дослідницьких). Особливий акцент зроблено на розвитку вмінь аналізувати туристичну інформацію, оцінювати туристичний потенціал регіонів, розробляти туристичні продукти, організовувати екскурсії та надавати якісний туристичний сервіс.

Запропоновано інноваційні методичні підходи до навчання туристичного країнознавства, які забезпечують активне залучення студентів до навчального процесу та розвивають їхні практичні навички. Зокрема, розглядаються проблемне навчання, кейс-методи, проектна діяльність та імітаційне моделювання як ефективні інструменти формування професійних компетентностей. Представлено три моделі організації навчального процесу: модульна, регіональна та тематична, які мають забезпечити гнучкість та ефективність освітньої траєкторії.

Розроблено комплексну систему критеріїв та показників оцінювання ефективності навчання, що охоплює комплексну оцінку теоретичної підготовки, практичних навичок, рівня сформованості професійних компетентностей (міжкультурної, комунікативної, організаційної) та особистісних якостей студентів (відповідальність, ініціативність, креативність).

Ключові слова: країнознавство, освіта, навчання, компетентності, оцінювання.